

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

En staty i tiden?

- En studie om framtagandet av statyn Magnus Gabriel De La Gardie

Frida Sedig

A statue in time?

- A study on the development of the statue of Magnus Gabriel De La Gardie

C-uppsats 15 hp

Inom Historia med didaktisk inriktning 61-90 hp

Läro- och lärutbildningen
Höstterminen 2011

Examinator:
Anders Dybelius

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
Inledning.....	1
Bakgrund.....	2
Vem var Magnus Gabriel De La Gardie?.....	2
Syfte och Frågeställning.....	4
Material och metod.....	5
Materialgenomgång.....	7
Historiedidaktik, historiekultur och historiemedvetande.....	8
Avgränsning.....	9
Teoretisk utgångspunkt.....	10
Tidigare forskning.....	12
Resultat.....	15
Hur motiverades resningen av Magnus Gabriel De La Gardies staty?.....	15
En angelägenhet för Lidköping.....	15
En man som är värdig ett monument.....	18
Magnus Gabriel som en man för sin tid och kulturfrämjare.....	19
Vilka invändningar förekom mot insamlandet och resningen av statyn Magnus Gabriel De La Gardie?.....	21
Nyttotänkande, använda pengarna till annat.....	21
Låg inte i allmänhetens intresse.....	21
Glorifiering av Magnus Gabriel De La Gardie istället för staden Lidköping.....	22
Vilka samhällsgrupper var initiativtagare till insamlandet och resningen av statyn Magnus Gabriel De La Gardie?.....	23
Övre samhällsskicket.....	23
Vilket behov skulle statyn Magnus Gabriel De La Gardie fylla för Lidköpingsborna?.....	26
Moraliska behovet.....	26
Existentiellt behov.....	27

Lokal – ideologiskt behov	28
Sammanfattning	29
Avslutande diskussion.....	31
Referenser.....	34

Inledning

Statyer har ibland kallats för läroböcker i sten. De frågor man kan ställa sig är vad dessa läroböcker i sten fyller för funktion och vem som tagit initiativet till dessa läroböcker? På många orter i vårt land kan en betraktare oftast se en staty, ett monument till bygdens, stadens store son, ibland dotter. Historikern Peter Aronsson har framhållit att en staty utgör en referenspunkt och ska utgöra det goda exemplet för en stor del av ortens befolkning.¹ Man kan också i dessa sammanhang ställa sig frågan vilka samhällsgrupper som har legat bakom dessa resningar och vad dessa statyer fyllde för behov för staden? Vem är det som avgör vad som är det goda exemplet för staden?

Karlsson och Zander skriver att monumenten finns till för att påminna både samtid och eftervärlden om betydelsefulla personer och händelser.² Monumenten kan tas i olika uttryck men var under äldre tider oftast utformade i form av helfigurer eller byster. Monumenten menar, Zander, också är hyllningar av de som är förtjänta och föredömliga medborgare som ska vara värda att ta efter.³ För många betraktare är dock historia bara något som har hänt och inte relevant för samtiden eller framtiden. Historien fyller dock en viktig uppgift i både nuet och i framtiden. Detta är något som Friedrich Nietzsche konstaterade redan år 1874 i den lilla skriften *en otidsenlig betraktelse*. Detta för oss in på att det i många orter har implementerats gestalter, exempelvis i Stockholm finns en staty av Birger Jarl, Gränna har Per Brahe, Malmö har Karl X Gustav och Karlskrona har Karl XI. Statyerna ska därmed tala om något för oss och det denna studie avser att ta reda på är vad statyn Magnus Gabriel De La Gardie i Lidköping säger oss.

För att kunna möjliggöra detta i denna studie används det teoretiska redskapet historiebruk som faller under begreppet historiedidaktik. Begreppet historiedidaktik syftar till studier av människors möten med historia. Detta är myntat av Christer Karlegärd⁴. Omformulerat för denna studie blir den vetenskapliga frågan en studie av Lidköpingsbornas möte med Magnus Gabriel de la Gardies minne, uttryckt i behovet av resningen av en staty.

¹ Peter Aronsson, 2004, *Historiebruk – att använda det förflutna*, studentlitteratur, Lund, s. 61-63

² Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander (red.), *Historien är nu. En introduktion till historiedidaktiken*, Lund, 2009, s. 107f

³ Carlsson & Zander 2009, s. 107f

⁴ Karlegärd, C, 1983, ”Historiedidaktikens status i Sverige I, i *Historiedidaktikk i Norden*, Bergen Laerarhøgskole, s. 44

Bakgrund

I bakgrund presenteras och för vem Magnus Gabriel De La Gardie var och gjorde för Lidköpings stad. Detta för att ni som läsare ska kunna få en ökad förståelse för resandet av monumentet Magnus Gabriel De La Gardie och hur detta är sammanflätat med dess kultur.

Vem var Magnus Gabriel De La Gardie?

Magnus Gabriel De La Gardie föddes 15/10 1622 och dog 26 april 1686. Magnus Gabriel var både greve, ämbetsman och rikskansler. Han fick sin utbildning vid akademien i Uppsala samt några års studier i Nederländerna och Frankrike. Efter hans studietid blev han Drottning Kristinas gunstling⁵. Han gifter sig 1647 med pfalzgrevinnan Maria Eufrosyne, blivande kungens syster. Han är under denna tid en del av det franska hovet, dock hamnar han i onåd med drottningen 1653 och förvisades därmed från hovet. Han kommer dock tillbaka år 1655 som generalguvernör i Livland och Karl X Gustavs ställföreträdare i ledning av krigsväsendet för Östersjöprovinserna. Han styrde också den svenska delegationen vid fredskongressen i Oliwa 1660. Nationalencyklopedin skriver dock att han var en mindre framgångsrik krigare men hade en större framgång som byggherre och hade en stor betydelse för kulturuppbyggandet i en vid mening.⁶

Men hur kom det sig då att ätten De la Gardie kom till Lidköping? På Lidköpings kommuns hemsida skriver de att det börjar år 1615 där Jakob De la Gardie, Magnus Gabriel De La Gardies far, blev tilldelad Läckö slott för sina bedrifter i ryska kriget samt att han inom detta grevskap fick rätten att skapa en stad, dock utnyttjade han aldrig denna förmån. Jakob blev år 1651, av drottning Kristina tilldelad staden Lidköping för att öka grevskapet. Dock återgick år 1655 staden till kronan. Hans son, Magnus Gabriel De La Gardie, som sedermera tog över Läckö fick även han tillstånd att anlägga en stad. Magnus Gabriel De La Gardie ville bygga en stad på Lidans västra strand, framför det gamla Lidköping. Dock förekom det förhinder som gjorde att ett anläggande av en ny stad inte kom till stånd förrän år 1670 då markbyte skedde. Det nya Lidköping började påbyggas år 1672 utifrån hans egna planer. Lidköpings kommun skriver vidare att Greve Magnus De La Gardie skänkte både pengar, trä, sten, upplåt platser till kålgårdar och gav andelar av sin skog. Han flyttade också sitt lusthus ifrån Traneberg till Kållandsö som sedan blev ett rådhus mitt på torget. Lidköping blev numera bestående av två små städer, en på vardera sida av Lidan. De skriver vidare att genom en

⁵ Ett förtydligande; Gunstling betyder, en person som har en gynnad ställning hos en inflytelserik person, i detta fall var det drottning Kristina

⁶ <http://www.ne.se/lang/magnus-gabriel-de-la-gardie>, hämtad, 23/7 2014

reduktion som skedde under denna tid ändrades grevens förhållanden. År 1683 lades Lidköping återigen under kronan. Dock hade greven en stor roll för Lidköping under denna tid han inrättade både skolor och barnhus. Han restaurerade kyrkan och gav också sitt stöd till många olika former av handel, hantverk och annan verksamhet. På hemsidan skriver de också att genom grevens ingripande och stöd fick staden en stöt framåt som gjorde att Lidköping stad kunde utvecklas till den stad den är idag.⁷

⁷ <http://lidkoping.se/om-lidkoping/fakta-om-lidkoping/>, hämtad, 23/7 2014

Syfte och Frågeställning

Denna studie har fyra syften. Det första denna studie vill ta reda på är varför monumentet Magnus Gabriel De La Gardie restes. Andra syftet är att ta reda på processen, insamlingen av medel och vilka aktörer som var drivande för uppresandet av statyn, men också om andra alternativ än resandet av en staty förekom. Tredje syftet är att ta reda på vilka samhällsgrupper statyn fyllde ett behov för.

- 1: Hur motiverades resningen av Magnus Gabriel De La Gardies staty?
- 2: Vilka invändningar förekom mot insamlandet och resningen av statyn Magnus Gabriel De La Gardie?
- 3: Vilka samhällsgrupper var initiativtagare till insamlandet och resningen av statyn Magnus Gabriel De La Gardie?
- 4: Vilket behov skulle statyn Magnus Gabriel De La Gardie fylla för Lidköpingsborna?

Material och metod

Denna uppsats tillämpar en kvalitativ metod. Dalgren och Floren skriver att en kvalitativ metod innebär att ett fokus läggs på att tolka och analysera materialet och därefter värderas.⁸ Materialet som används i studien kommer att tolkas och analyseras för att kunna besvara studiens syfte. Studien bedrivs inte med en kvantitativ metod då den kvantitativa metoden ofta innebär en analys av sifferdata och statistik för att få fram ett resultat samt för att få fram möjliga generaliseringar.⁹ Materialet som studien använder är av kvalitativ art i form av olika dokument och tidningar, därav görs sig inte en kvantitativ studie möjlig.

Den metod som studien också kommer att anlägga är historiebruk. Detta på grund av att historiebruk koncentrerar sig på hur historia produceras, konsumeras och förmedlas.¹⁰ Historiebruk blir som metod använd då det är ett bra sorteringsverktyg för att kunna utröna vilket behov statyn fyller. Denna metod lämpar sig också väl då studiens syfte är att ta reda på varför Lidköping reste statyn över Magnus Gabriel De La Gardie men också vilket behov denna resning gav Lidköping. Detta leder oss in på de metodiska verktygen för studien vilket kan indelas i följande, vetenskapligt, existentiellt, moraliskt, ideologiskt, icke bruk, politiskt – pedagogiskt, kommersiellt och lokalideologiskt.

Karlsson skriver att det vetenskapliga historiebruket handlar om att försöka ta fram fakta, det som är sanningen om en viss händelse. Detta för att kunna förklara varför samhället blivit som de blivit. Inom detta bruk ställs kritiska, teoretiska och realistiska frågor.¹¹ Karlsson skriver att det existentiella historiebruket aktiveras genom att vi har ett behov av att minnas eller glömma både individuellt eller kollektivt. Användandet av detta bruk gör att vi känner en stabilitet i tillvaron men också en orientering i samhället. Behovet av att minnas kan också skapa en gemenskap i grupp. Han påpekar dock att det existentiella historiebruket oftast förekommer inom en privat svär och därmed oftast inte lämnar några väl synliga spår i ett källmaterial.¹² Karlsson menar att moraliskt historiebruk inbegriper att försöka lyfta fram tidigare utförda oförrätter och utsatta grupper. Dessa oförrättelser behöver inte ha uppmärksammas tidigare utan medvetet undanhållits av högre makter för att kunna bibehålla

⁸ Stellan Dalgren och Anders Florén, 1996, *Fråga det förflutna - En introduktion till modern historieforskning*, Studentlitteratur, Lund, s. 180

⁹ Dalgren och Florén, 1996, s. 209

¹⁰ Klas-Göran Karlsson "Historiedidaktik: begrepp och analys" i Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander (red.), *Historien är nu. En introduktion till historiedidaktiken*, Lund, 2004, s. 33-36 och 55

¹¹ Karlsson & Zander, 2009, s. 57f

¹² Karlsson & Zander, 2009, s. 60f

sin makt och inte bli hotad.¹³ Han skriver vidare att ideologiskt historiebruk innebär att ledande makter, politiska elitgrupper, försöker, med hjälp av historien, konstruera ett resonemang som kan legitimera en maktposition. Detta innebär att ledande makter försöker rationalisera och lägga historien tillrätta så att inte dessa misstag går upp i rök eller mörkläggs.¹⁴ Karlsson menar att icke bruk som historiebruk är en annan aspekt av ovan framställda historiebruk. Denna är av samma utgångspunkt av att försöka legitimera och rationalisera men med skillnaden av att det sker en medveten glömska hos makthavarna.¹⁵ Författaren menar att Politiskt-pedagogiskt historiebruk är ett metaforiskt, symboliskt och jämförande historiebruk. Han menar att i detta bruk görs förenklingar av då och nu utan problematik. Detta bruk inriktar sig helt på att se likheter och inga skillnader. Detta till skillnad från det vetenskapliga historiebruket.¹⁶ Karlsson menar att kommersiellt historiebruk innebär att historiska motiv används för kommersiellt bruk.¹⁷ Dybelius skriver att det lokal-ideologiska historiebruket innebär att någon försöker tillskriva en viss avgränsad plats positiva egenskaper och värderingar. Han skriver vidare att brukaren försöker göra en marknadsföring av sin egen bygd och detta blir således unikt och identitetsskapande för människorna som bor i den bygden.¹⁸

Studiens analys sker på ett kvalitativt vis. För att analysera materialet utifrån dessa bruk uppmärksammas ord och resonemang såsom värdig och upprättelse, en lysande representant för Sverige, stadens grundläggare och en man som kulturfrämjare. Det är ord och resonemang som kan härledas till historiebruken och därigenom kunna utröna vilket behov statyn fyller för Lidköpingsborna. I den kvalitativa textanalysen ingår det också framdestillerandet av för och motargument till resning av statyn över Magnus Gabriel De la Gardie exempelvis om pengarna skulle användas till något annat än en staty eller på något annat vis. Studien tittar också på olika samhällsgrupper men också över hur insamlandet av olika medel gick till. För att utröna vilka samhällsgrupper initiativtagarna tillhör uppmärksammas olika ord såsom direktör, handlare, bonde, rektor med flera. Studien studerar också hur insamlandet av olika medel gick till genom att studera listor och protokoll men också tidningar över insamlade medel till statyn.

¹³ Karlsson & Zander, 2009, s. 62ff

¹⁴ Karlsson & Zander, 2009, s. 63

¹⁵ Karlsson & Zander, 2009, s. 64f

¹⁶ Karlsson & Zander, 2009, s. 66

¹⁷ Karlsson & Zander, 2009, s.67

¹⁸ Anders Dybelius, 2012, *Ett hållbart minne? – Historiebruk kring Georg Carl von Döbeln 1848-2009*, Göteborg: Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet s. 13

Materialgenomgång

Det material som också används i denna studie är framförallt stadsfullmäktiges protokoll ifrån perioden 1872-1939. Dessa protokoll är antingen i original eller avskrivningar av originalkällan som stadsarkivet tryckt i bokform. Material som också kommer att användas är tidningsurklipp under tidsperioden 1872-1939 ifrån tidningarna, *Lidköpings Nyare tidning*, *Nya Lidköpings Tidningen* (förkortning NLT) och *Lidköpings tidning Westgöta – Posten*. Andersson Odén skriver att tidningen *Lidköpings Nyare tidning* grundades 1842 men gick då under annat namn. Först *Lidköpings Tidning*, därefter ändrades det år 1844 till *Lidköpings Nya tidning* för att sedan år 1877 ändras till *Lidköpings Nyare tidning*. Dessa ändrades då någon ny person tog över ledningen för tidningen. *Westgöta – Posten* grundades nyåret 1887-början av 1888.¹⁹ Valet av att ha dessa tidningar grundar sig i att dessa tidningar presenterade händelser i Lidköpings stad under denna tid. Studien kommer också tillämpa stadsfullmäktiges dokument och protokoll samt brev från olika aktörer som var inblandade i resningen av statyn. Detta material går att finna på Lidköpings kommunarkiv och Lidköpings stadsbibliotek

Det material som också kommer att utgöras i denna studie är brevväxlingar mellan olika aktörer rörande resningen av statyn mellan åren 1872-1939. Det kommer också att förekomma redogörelser över budgeten för statyn. Materialet består också utav tackbrev ifrån olika människor. Allt detta material, både tidningar, protokoll och brev i olika former består av omfattande beskrivningar angående monumentets tillkomst och resningar. Materialet i sin helhet redogör den process, möten, argument för och emot resningen, andra alternativ, sammanträden i drätselkammaren och åtgärder, för att få till stånd en resning av monumentet Magnus Gabriel De La Gardie.

Svårigheterna med denna studie var framförallt att få fram materialet. Trots att materialet finns i tidningarna var svårigheten i att veta vart letandet skulle börja och hur letandet skulle fortskrida. En viss problematik förekom då det i vissa tidningar var svårt att urskilja datum och artiklar. Det bör dock poängteras att studien ej är fullständig gällande materialet kring Magnus Gabriel De La Gardie. Det förekom genom letandet av materialet att tidningar fattades eller att artiklar var urklippa ur tidningen. Detta gör det omöjligt att få en fullständighet. Det bör också poängteras att det är en lång tidsperiod, nästan 70 år lång tidsperiod och även om ambitionen varit att finna allt material låter sig detta inte helt göras. I

¹⁹ Tomas Andersson Odén, 1999 *Skaraborgar'n och Spionen – Tidningar i Västra Götaland genom 250 år*, Warne Förlag, Sävedalen, s. 69f

letandet av material bland tidningarna har det hela startats kring resningen av statyn, 18 juni 1939 och därefter dykt ned i tidningsmaterialet, några månader framåt och några månader bakåt och därigenom vaskat fram nya uppgifter. Det som också har hjälpt att finna tidningsmaterial är att jag utgått ifrån stadsfullmäktiges protokoll och därefter dykt ned i tidningsmaterialet. Oftast brukar det publiceras något kring protokollet både i åsikter och själva protokollen.

Historiedidaktik, historiekultur och historiemedvetande.

Karlegärld skriver att historiedidaktik står för ”vetenskapliga studier av människors möte med historien.”²⁰ Klas-Göran Karlsson skriver att detta kunde handla om hur man förmedlar historia. Han menar att fokuseringen ligger framförallt på vilken sorts historia men också av vem och vad det tillför. Historia kan förmedlas från exempelvis föräldrar, massmedier eller i skolans historieundervisning. Karlsson skriver vidare att historiedidaktik också är hur vi brukar historia.²¹ Karlsson menar att ”Historiedidaktiker intresserar sig följaktningen för vilken historia som förmedlas, hur denna historia förmedlas samt av vem och till eller för vem.”²² inom detta begrepp föds sedermera begreppen historiekultur och historiemedvetande.²³ Peter Aronsson skriver i sin bok *Makten över minnet - Historiekultur i förändring* att historiekultur är “ samlande begrepp för de betydelsebärande artefakter och berättelser som det historiska minnet har att arbeta med och välja från.”²⁴ Han skriver att vårt historiska minne är konkreta uppfattningar om det förgångna. Aronsson förklarar att detta är individer och sociala gruppers urval samt internalisering av den historiekultur vi har. Han menar att historiekultur blir alla de sätt som vårt förflutna uttrycks i såsom olika minnen, litteratur, byggnader, symboler, monument med mera.²⁵ Begreppet historiemedvetande menar Klas-Göran Karlsson ursprungligen introducerades av historiedidaktikern Karl-Ernst Jeismann 1979. Han beskriver att historiemedvetande är en relation mellan tolkningen av det förflutna, förståelse av nutiden samt ett perspektiv på framtiden. Karlsson vill påpeka att alla människor har ett historiemedvetande. Det är det vi vänder oss till när vi reflekterar över något, på så sätt integrerar med historien i vår egen identitetsbild.²⁶ Peter Aronsson skriver att historia skapas genom att det ger en mening och en funktion hos individer. Frågan om vår identitet och vart vi är på väg blir istället en fråga om historia. Aronsson menar att det förflutna blir värdefullt

²⁰ Karlegärld, 1983, s. 44

²¹ Carlsson & Zander 2009, 2009, *Historien är nu - En introduktion till historiedidaktiken*. Lund, Studentlitteratur s. 25f

²² Carlsson & Zander 2009, s. 37f

²³ Carlsson & Zander 2009, s. 38

²⁴ Aronsson, Peter, 2000, *Makten över minnet - Historiekultur i förändring*. Lund, Studentlitteratur. 2000, s. 19

²⁵ Aronsson, 2004, 43-46ff

²⁶ Carlsson & Zander 2009, s. 48

för framtiden då den reflektion vi gör återknyter till det förflutna för att kunna besvara en handling. Detta också för att finna stöd för våra handlingar. Genom detta så utför vi ett bruk av historia. Detta då vi genom vårt medvetande skapar en historiekultur och genom vår kultur syns vårt bruk historia.

Avgränsning

Studien kommer att avgränsas till endast Lidköpings kommun och dess närområde eftersom det var i detta område som greve Magnus Gabriel De la Gardie verkade när han grundade nya Lidköpings stad. Det skulle behövas ett betydligt större omfång på studien om fler städer skulle tillämpas i studien.

Eftersom Magnus Gabriel De La Gardie är central för Lidköpings identitet kan man tänka sig att det kan ha förekommit diskussionen innan år 1872 av en resning av en staty, vilket inte denna studie behandlar. Det andra som inte tas upp i denna studie är högtidlighållanden av Magnus Gabriel De La Gardie efter resningen av denna staty. Fokus ligger således på tillblivelse perioden mellan år 1872-1939. Det skulle krävas ett större omfång på studien för att en längre tidsperiod skulle vara möjlig att presenteras.

Teoretisk utgångspunkt

Den teoretiska utgångspunkten för denna studie är att Magnus Gabriel De La Gardies monument är en staty i tiden. Från första halvan av 1800-talet restes det på åtskilliga platser landet statyer i svenska städer med början av ryttarstatyerna med Karl XIV Johan. Rodell menar att under 1800-talets andra hälft blev statyer en viktig symbol för staden och även en status för staden.²⁷ Under 1800-talet restes därmed monument över hela landet för att placera orten på kartan eller orten i Sverige. Detta gör att teorin utgår ifrån att resningen av statyn Magnus Gabriel De La Gardie inte utgör en unik process i Sverige vid den här tiden.²⁸

Detta innebar att monument i form av exempelvis en ny uppförd gravsten av Georg Karl von Döbeln restes på Johannes kyrkogård i Stockholm till exempelvis Kungastatyer som Karl XIV Johan i Slussen i Stockholm. Det som är intressant i den här processen är att olika sociala grupper låg bakom dessa insamlingar, ibland högre samhällsgrupper, ibland riksomfattande insamlingar. Ett exempel på denna riksomfattande insamling utgör den nya gravstenen till Georg Karl von Döbeln på Johannes kyrkogård i Stockholm. Den påbörjades år 1856 med att en kommitté bestående av betydande människor att varje medborgare i Sverige fick skänka maximalt 25 öre, vilket år 1861 möjliggjorde resningen av gravstenen. Sammanlagt skänkte 9000 människor 25 öre. Detta för att en värdig gravsten skulle kunna resas över honom. Vid avtäckandet var detta en högtid och det fanns många betydande människor ifrån Stockholm både borgmästaren, landshövdingen och höga militärer. På avtäckningsdagen gavs högtidliga tal där de tillskrev Döbeln olika positiva karaktärsdrag.²⁹

Några år tidigare hade en insamling skett i Göteborg till Gustav II Adolfs staty år 1854. Bakom den insamlingen låg endast borgerskapet i Göteborg. Denna resning möjliggjordes med stora festligheter med både tal där han porträtteras med olika positiva egenskaper och sång år 1854 där också denna staty fick en dubbel funktion i Göteborg.³⁰ Statyn utgjorde dels en symbol för staden, eftersom han grundlade Göteborg och man ville visa den modernisering och expansion som skett i Göteborg men så proklamerades det i samband med detta ett svenskt deltagande i Krimkriget som vid denna tiden pågick. Situationen var att de allierade, engelsmännen och fransmännen hade besegrat de ryska styrkorna på Åland där de hade bombarderat med fartyg. Denna segergrej var då att Sverige ryktes med och menades ha möjlighet att återerövra Finland som Sverige hade förlorat år 1809. De tal och sånger som

²⁷ Magnus Rodell, 2002, *Att gjuta en nation – statyinvigningar och nationsformering i Sverige vid 1800-talets mitt*, Natur och kultur, Stockholm, s. 80ff

²⁸ Dybelius, A, 2012, s. 138ff

²⁹ Dybelius, A, 2012, s. 128ff

³⁰ Rodell, 2002, s.61ff och 220ff

hölls skulle fungera som en form av kompensation för den stormaktsstatus Sverige hade innan de förlorade Finland.³¹

Detta leder in på att det som ledde fram till resningen av statyn inte är unik vid den tiden utan att tanken med Magnus Gabriel De La Gardie är att han ska utgöra det goda exemplet för staden Lidköping men också att han kanske utgör en nationell symbolisk faktor för Lidköping. Det skulle också kunna betraktas som en tidig lokalideologiskt användande och inte endast som ett nationalideologiskt användande.

³¹ Dybelius, A, 2012, s. 138ff; Rodell, 2002, s. 11 ff ; 33ff och s. 80ff

Tidigare forskning

Det har gjorts mycket forskning angående historiebruk kring monument. En utav dessa är historikern Magnus Rodell och har i sin bok *Att gjuta en nation – statyinvigningar och nationsformering i Sverige vid 1800-talets mitt* redogjort om hur monument har används för att fylla olika behov för olika länder under 1800-talets mitt. Rodell kommer bland annat fram till att monumentresningar ofta riktas mot olika nationers enhetssträvan och nationalism i sin allmänhet. Han påvisar att eftersträvan med resning av monumenten är att försöka skapa både stabilitet eller ordning i diverse situationer som berörs av kaos, förtryck, splittring och oenigheter.³² Rodell har utifrån tre olika fallstudier kring monumentresning och dess ceremonier i Sverige kommit till slutsatsen att statyernas resning och ceremoni ofta var av en högtidlig händelse och som gav olika meningsreproduktioner i samhället. Han drar också slutsatsen om att dessa resningar också skrev historia samt att resningarna ofta hade en dagspolitisk laddning. Detta gjorde att det bland annat politiken tillskrevs en historia. Dessa menar han formulerades utifrån olika generar. Han ger följande;

1. Kaos, yttre hot, oordning och förtryck
2. Hältehistoria, utmärkt bland annat självupppoffring
3. Offer- eller martyrdöd.³³

Han påpekar också att statyns avbild framförs med olika tekniker vid invigningen. Han tar upp exempel som att Gustav II Adolf monumentet i Göteborg hade ett religiöst färgat budskap. Han skriver att Gustav II Adolf kunde framställas som en riddare med korsbaner och där människor skulle samlas kring hans statyinvigning för att hylla honom. Ett exempel han tar upp och som stödjer hans tes är att Karl XII kunde skildras som en Gud i ovan epok.³⁴

En annan person också studerat monumentens betydelse är historikern Peter Aronsson. Han har i sin bok *Historiebruk- att använda det förflutna* påvisat att somliga monument endast är en produkt för att påvisa den statuerades egen storhet. Han skriver att den som reser monumentet vill påvisa sina gärningar för allmänheten. Aronsson vill påvisa att det alltid finns individer och olika intentioner bakom ett monument såsom möjliga politiska budskap. Han menar att dessa olika budskap kring ett monument förstärks om det ges av en kollektiv vilja.³⁵ Aronsson skriver att detta kan påvisa att monument reses sammanfogar både platser, berättelser och händelser. Han vill framhålla att ett monument inte finns till utifrån sig

³² Rodell, 2002, s. 219

³³ Rodell, 2002, s. 218

³⁴ Rodell, 2002, s. 221

³⁵ Peter Aronsson, 2004, *Historiebruk- att använda det förflutna*, Studentlitteratur, Lund, s. 199

själv utan att de skapas av någon.³⁶ Han påstår att det alltid är människor som står bakom monumentresningar. Aronsson skriver vidare att den som reser monumentet vill ofta visa sin egen persons gärning eller sorg på en plats där många passerar. Det kan också handla om något man är stolt över.³⁷

En person som studerat monuments intentioner är Klas – Göran Karlsson i boken *Historia som vapen – Historiebruk och Sovjetunionens upplösning 1985-1995*. I denna bok tillämpar han historiebruken efter Sovjetunionens fall. Karlssons resultat visar att monumenten som restes i Sovjetunionen under denna tid var av ett totalitärt historieanvändande. Han påvisar att statyerna restes för politiska syften och framförallt för att frammana en politisk förändring men också för att uppvisa ett politiskt medvetande.³⁸ Detta samstämmer med det Aronsson skriver om att monument har ett syfte.

Ytterligare en person som studerat historiebruk kring monument är historikern Anders Dybelius i sin avhandling *Ett hållbart minne? – Historiebruk kring Georg Carl von Döbeln 1848-2009*. Avhandlingen behandlar hur Georg Carl von Döbelns minne används i historien. Dybelius använder sig utav Klas- Göran Karlssons kategorisering av historiebruk men gör ett eget tillägg om ett lokal-ideologiskt historiebruk.³⁹ Dybelius påvisar också i sin avhandling att historiekulturen går att fördela in i olika kategorier, såsom, minneskultur, populärkultur och utbildningskultur. Dessa placeras sedan in i olika historiebruk. Med minneskultur menar Dybelius innebär att någon studerar och analyserar hur en manifestering av något som sker på olika platser. Detta på grund av att det i denna situation ger uttryck för en kulturell gemenskap som vissa anser måste upprepas i såsom vid tal vid monument. Han skriver vidare att populärkultur innebär att den ska försöka stimulera fantasin och förmedla en känsla. Inom populärkultur framgår gestaltningen av någon i en lättillgänglig form för en stor massa. Gestaltningen av denna kan vara i antingen böcker, biofilm, artefakter, teateruppsättningar. Dybelius skriver att med utbildningskultur innebär det att material avgränsas till material som framkommit genom vetenskapliga studier. Inom denna kultur eftersträvas det att kunna fastslå en sanning.⁴⁰

³⁶ Aronsson, 2004, s. 197

³⁷ Aronsson, 2004, s. 199

³⁸ Klas – Göran Karlsson, 1999, *Historia som vapen – Historiebruk och Sovjetunionens upplösning 1985-1995*, Natur och kultur, Stockholm, s.

³⁹ Dybelius, 2012, s. 11ff

⁴⁰ Dybelius 2012, s.10f

Dybelius studie visar hur en symbolgestalt skapas och att vetenskapligt resultat ibland får ta en underordnad betydelse. Han kommer fram till att Döbeln som symbol kan jämföras med en ideologisk och pedagogisk handelsvara. Med detta menar Dybelius att det hela börjat med Johan Ludvig Runeberg och därefter fått skifta utifrån vilket behov Döbeln har behövt fylla. Detta har sedan fått bestämma vilka historier som ska bli bestående, oavsett om de varit sanna eller inte. Studien visar också att historikerna aldrig har haft ensamrätt till tolka vår historia. Han menar att beroende på behovet så producerar olika aktörer historiska framställningar oavsett sanningshalt samt oavsett historikernas åsikter. Dybelius skriver också att om inte historikerna framställer honom sakligt och med en vetenskaplig sanning förstärker detta endast de mytologiska dragen inom en symbolgestalt, i detta fall Döbeln. Detta förstärks både inom läroböcker som populärkultur. Dybelius kommer fram till att Döbeln auktoriserades inom utbildningskulturen men spreds inom populärkulturen för att sedan manifesteras i minneskulturen.⁴¹

Dybelius kommer fram till, likt Aronsson, att Döbelns minne används till olika syften. Han kommer fram till att Georg von Döbeln först och främst var en symbolisk figur som tillskrivits olika nya uppgifter och roller allteftersom samhället förändras både nationellt och internationellt. En utav Dybelius utgångspunkter för denna studie rör frågan om nationalismen har gjort sitt eller om den bara har antagit en ny form. Han studie vill visa att olika medel har använt Döbelns som marknadsföringsändamål, då ofta av en lokal karaktär. Detta främst från 1980-talet och senare. Dybelius kommer också fram till att denna symboliska figur med diverse olika kopplingar till olika orter kan förklaras delvis genom en nedmontering av landsbygden. På grund av att landsbygden sjunker skapar detta incitament för att försöka bevara historiska och unika händelser som har inträffat i området. Dessa händelser tenderar till att stärka den lokala identiteten men också bidra till kulturarvet och turismen i Sverige. Denna avhandling pekar också på att användningen av en historisk person för ett visst ändamål ofta har ett utgångsdatum. Dybelius kommer fram till att detta är beroende av två faktorer. Den ena berör hur professionella historiker har behandlat Döbeln som en symbolisk siffra. Den andra berör vad andra har för användning utav honom och vad Döbeln kan tillföra till dessa uppgifter.⁴²

⁴¹ Dybelius, 2012, s. 170

⁴² Dybelius 2012, 185ff och abstract

Resultat

I undersökningdelen kommer resultatet att presenteras utifrån frågeställningen. Inom varje frågeställning kommer olika kategoriseringar att göras som framkommit från studiens datamaterial. Undersökningdelen avslutas med en sammanfattning i slutet. Frågor som legat till grund för denna studie är följande;

- 1: Hur gestaltades och motiverades resningen av Magnus Gabriel De La Gardies staty?
- 2: Vilka invändningar förekom mot insamlandet och resningen av statyn Magnus Gabriel De La Gardie?
- 3 Vilka samhällsgrupper var initiativtagare till insamlandet och resningen av statyn Magnus Gabriel De La Gardie?
- 4: Vilket behov skulle statyn Magnus Gabriel De La Gardie fylla för Lidköpingsborna?

Hur motiverades resningen av Magnus Gabriel De La Gardies staty?

En angelägenhet för Lidköping

Ett av de främsta motiven till varför Lidköpings stad skulle resa ett monument över Magnus Gabriel De La Gardie ligger i att han grundade nya Lidköpings stad, därav är resningen av en staty över honom en angelägenhet för Lidköping. Detta för att visa tacksamhet för det han gjort för staden. Den största gestaltningen som görs av Magnus Gabriel De La Gardie är att han är nya Lidköpings stads grundläggande. Detta är genomgående i flertalet av stadsfullmäktiges protokoll men också brev och protokoll förda mellan den kommitté som utsågs att ta fram ett monument samt tidningar och inbjudningslistor.⁴³ Det synliggörs också i inbjudningen till avtäckningen för monumentet över Magnus Gabriel De la Gardie. De skriver såsom "... minnesmärke över Lidköpings nya stads grundläggare greve Magnus Gabriel De la Gardie å nya staden...."⁴⁴ Motivet till att resa en staty är därav också att det ska verka som ett minnesmärke över nya Lidköpings stads grundläggare, därav är det en stor angelägenhet för Lidköping att få till stånd denna staty. Han också är en angelägenhet för Lidköping då han på ett vis utgör en symbol för Lidköping stad och att motivet av att resa en staty är för att porträttera deras symbol för staden. Det går att utröna att genom resningen av denna staty ska

⁴³ *Westgöta – Posten*, ”Från allmänheten”, 28/5 – 1892: Inbjudningslistor, januari, 1872: *Lidköpings Nyare Tidning*, ”Inbjudning”, 7/2 -1872: *Stadsfullmäktiges protokoll 1933-1934*, protokoll nr 7, 4/9 1933, s. 40 och bilaga 89, s. 235: *Stadsfullmäktiges protokoll 1936*, protokoll nr 4, 12/4 – 1936, s. 23 och bilaga 43a s. 79: *Stadsfullmäktiges protokoll 1927-1928*, protokoll nr 3, 12/3 - 1928, s. 13

⁴⁴ Inbjudan skickades till många men den som finns bevarad var skickad till ”herr intendenten i kungl. Byggnadsstyrelsen Arkitekt Ärland Norén år 1939.

Lidköpingsborna komma tänka på deras egen stad när de ser statyn över Magnus Gabriel De La Gardie. Detta kan ses i följande svar:

Vi äro stolta över vår stad, och tal. hoppades, att efter monumentets tillkomst främligen icke kommer att ” fara oss stolt förbi” utan kommer att stanna för att titta på det samma och därvid upptäcka, att staden, även det förutan, är en vasker och trivsamt stad.⁴⁵

Det går att utröna att motivet till att de ska resa en staty över Magnus Gabriel De La Gardie är för att väcka tankar till staden Lidköping. Ytterligare ett motiv till att det är en angelägenhet för staden Lidköping att resa en staty över Magnus Gabriel är för att statyn också skulle försöka bringa en större samhörighet för folket i Lidköping vilket kan ses i ett tal H. Nilson Dag höll:

Jag hoppas, att detta äreminne över Magnus Gabriel de la Gardie, harmoniskt sammanvuxet med stadsbilden, som det helt snart blir, också skall vara ägnat att hos alla Lidköpingsbor öka känslan av samhörighet med staden och stärka bandet mellan forntid och nutid, ty gångna tiders verk böra kunna förläna nuvarande och kommande generationer kraft och håg att här bygga vidare till samhällets bästa.⁴⁶

I och med en resning av en staty över honom går det att se att kan detta bringa en större samhörighet mellan folket i Lidköping men också av att de ska komma ihåg honom i både nutid och framtid. Han gestaltas på så vis som en identitet för staden Lidköping då han är Lidköpings stads grundläggare, och ska därav kunna skapa en samhörighet och motivera dem till att bygga vidare till samhällets bästa. Det går också att tolka att resningen av statyn kan handla om att Lidköpingsborna ska ta efter och inspireras av Magnus Gabriel De La Gardies driftighet och entreprenörsanda och se till att samhället utvecklas till det bästa. Resningen av statyn över Magnus Gabriel De La Gardie skulle därmed utgöra en symbol för Lidköpings driftighet. De använder därav Magnus Gabriel De La Gardies kulturarv för att framhäva staden. Det påpekas också i ett tal från direktör H. Nilson Dag att monumentet till största del är en angelägenhet för staden Lidköping så staden kan visa sin tacksamhet för hans gärningar för staden och se till att han bli ihågkommen.⁴⁷

En man som förtjänat ett monument och offentligt erkännande

⁴⁵ Tal som direktör H. N:son Dag höll under middagen efter avtecknandet av monumentet 18/6 - 1939 presenterat i *Nya Lidköpings-Tidningen* 20/6 1939

⁴⁶ Tal som direktör H. N:son Dag höll på avtecknandet 18/6-1939 presenterat i *Nya Lidköpings-Tidningen* 20/6 - 1939

⁴⁷ Tal som direktör H. N:son Dag höll vid avtäckandet 18/6-1939 presenterat i *Nya Lidköpings-Tidningen* 20/6 - 1939 och *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, 20/6 - 1939

Han gestaltas också som en man som gjorde stora uppoffringar och bör därmed få ett monument upprest efter sig.⁴⁸ Han skildras också som en man som har gjort sig förtjänt av ett monument. Detta presenteras bland annat i det första utropet i *Lidköpings Nya Tidning* samt i olika inbjudningslistor år 1872. Hur många utav dessa inbjudningslistor som gav ut finns det ingen data över men åtta stycken finns bevarade. Han beskrivs på följande vis i inbjudningslistorna och i Tidningen *Lidköpings nya Tidning*:

” Grefve Magnus Gabriel De la Gardie, den fordne innehafvaren av Leckö grefskap, har om denna ort och stad visat en omvårdnad, som väl förtjenar, att i tacksamt minne förvaras. Så har grefve De la Gardie med sällspord kraft och stora uppofrugar inom grefskapet anlagt Lidköpings nya stad....⁴⁹

Det går att tyda att eftersom Magnus Gabriel De La Gardie har gjort stora uppoffringar för staden Lidköping bör det därav resas en staty över honom. Detta för att han förtjänar att få ett tacksamt minne bevarat i form av en staty. I *Lidköpings nyare Tidning* gestaltas han också som en högst förtjänt man av ett monument och även att han är nya Lidköpings stads grundare.⁵⁰

Han gestaltas också som en man som behöver få ett offentligt erkännande av stadens befolkning för det han åstadkommit i deras stad samt att han behöver bli ihågkommen i framtiden. Detta nämns bland annat i *Lidköpings Nya Tidning*, Inbjudningslistor och *Westgöta- Posten*. Inbjudningslistorna skriver på följande vis;

Två hundra år hafva nu förflutit efter denna tilldragelse. Detta har gifvit anledning till tanken på ett offentlig erkännande af hvad grefve De la Gardie sålunda gjort och uträttat för denna stad och ort och att på något varaktigt sätt för framtiden bevara hågkomsten deraf.⁵¹

Utifrån detta resonemang går det se att motivet till att han bör få en staty upprest efter sig är för att Magnus Gabriel De La Gardie behöver ett offentlig erkännande från staden Lidköping för det han gjort för staden. Han gestaltas däribland som en man som då behöver upprättelse ifrån staden Lidköping. Detta påpekas också i en motion år 1924 där de skriver att trots att han gjort mycket för staden har han inte fått någon tacksamhet eller erkännande av det han gjort för Lidköpings stad. Det påpekas att andra städer har upprest en byst men att en så stor

⁴⁸ Inbjudningslistor, januari, 1872: *Lidköpings Nyare Tidning*, 7/2 - 1872. Texten är identisk i både tidning och inbjudningslistor.

⁴⁹ Inbjudningslistor, januari, 1872: *Lidköpings Nyare Tidning*, 7/2 - 1872

⁵⁰ *Lidköpings Nyare tidning*, 17/4 - 1880

⁵¹ Inbjudningslistor, januari, 1872 samt *Lidköpings Nyare Tidning*, 7/2 -1872

man som Magnus Gabriel De La Gardie inte fått någon form av tacksamhet från den stad han en gång grundlade. Detta exemplifieras i följande citat;

”... Här samlades på sin tid ihop till en byst av Gunnar Wennerberg. Denne var ju en stor man, vars vagga stått i Lidköping, men han har dock ej veterligt gjort något för vår stad. Greve De la Gardie däremot har på sin tid gjort så oändligt mycket för Lidköpings stad, att han långt före detta borde haft sin minnesstod upprest i Lidköping.⁵²

Det går att tolka i nedanstående citat att han har blivit orättvist behandlad av staden då de givit en annan man en byst för en stor man men inte för Magnus Gabriel som gjort mycket mer för staden än han. Motivet för att resa en staty blir därmed att staden Lidköping ska visa tacksamhet genom att resa en staty över Magnus Gabriel De La Gardie och därav också hedra hans minne.

Greve Magnus Gabriel De la Gardie gestaltas också i dessa sammanhang i en motion år 1924 som stadens ”store mecenat” och stor man av betydelse för Lidköping som för sedan länge borde fått ett monument upprest efter sig.⁵³

En man som är värdig ett monument

De framställer också Magnus Gabriel som en man av vikt för Lidköpings stad där statyn som ska resas bör vara honom värdig. *Westgöta – Posten* skriver att en värdig staty behöver resas över stadens grundläggare för att de ska kunna visa tacksamhet gentemot Magnus Gabriel De la Gardies gärningar, men också att statyn som ska resas ska verka som ett monumentalt minne för staden så att de kommer minnas honom för det han gjorde för staden. De skriver följande; ”... värdigt monumentalt minne öfer stadens grundläggare och ett bevis på stadens och ortens tacksamhet.”⁵⁴ Det går att tyda att Magnus Gabriel är värdig ett monument på grund utav att han grundlade staden och att monumentet därav ska visa stadens tacksamhet. Han benämns ofta ihop med ordet värdigt honom i flertalet protokoll.⁵⁵ Detta går också att läsa i ett brev till kommittén för De la Gardiemonumentet där det skrivs ”... såsom värdigt minnesmärke över Magnus Gabriel de la Gardie och dess förtjänster...”⁵⁶ Går också att utläsa i brev till stadsfullmäktige där de skriver att ett värdigt minnesmärke måste resas över greven.

⁵² *Stadsfullmäktiges protokoll 1927-1928*, protokoll nr 3, 12 mars 1928 s. 13 och bilaga 17b, s. 90

⁵³ *Stadsfullmäktiges protokoll 1927-1928*, bilaga 17b, s. 90

⁵⁴ *Westgöta – Posten*, 28/5 – 1892

⁵⁵ Såsom *Stadsfullmäktiges protokoll 1936*, protokoll nr 5, 11/5 – 1936, s. 28f och bilaga 60a, s. 123 och protokoll nr 4, 12/4 – 1936, s. 23 och bilaga 43a, s. 79: *Stadsfullmäktiges protokoll 1935*, protokoll nr 4, 15/4 - 1935, s. 23. Finns fler exempel.

⁵⁶ Brev till kommitterade för Magnus Gabriel De la Gardiemonument å nya stadens torg i Lidköping, juni 1935 från Nils Engberg

De skriver följande; ” värdigt minnesmärke över Lidköpings Nya stads grundläggare, Greve Magnus Gabriel De la Gardie.”⁵⁷ Magnus Gabriel De La Gardie gestaltas därmed ofta som en man som är värdig en staty och motivet till att resa en staty blir därav att staden ska visa tacksamhet gentemot Magnus Gabriel De La Gardie.

Motivet för resningen av en staty framkommer också återigen som en tacksamhetsåtgärd ifrån staden Lidköping. Detta så att de kan visa tacksamhet för allt Magnus Gabriel De La Gardie har gjort för Lidköpings stads människor. Tacksamhet visas genom att ge honom ett värdigt monument och central placering på Lidköpings Torg. Tacksamhet visas också genom att ge Magnus Gabriel ett värdigt och stort firande för avtecknandet av statyn. Många betydande människor bjöds in, däribland kronprinsen, landshövdingen Carl Mannerfelt, riksdagsmannen, Torstenström, biskopen, kammarherre von Hovsten, riksdagsman Domö, Borgmästare Eksell, stadsfullmäktigeordförandena i både Skara Skövde och Falköping, Mariestad, Hjo och Tidaholm och andra betydande människor, tidningar och föreningar. Detta för att dels ge honom ett värdigt avtackande och dels för att kunna hylla honom för det han bidragit till i Lidköpings stad. Detta för att Magnus Gabriel De La Gardie är av honom värdig detta.⁵⁸

Magnus Gabriel som en man för sin tid och kulturfrämjare

Magnus Gabriel De la Gardie gestaltas också i dessa texter som en kulturfrämjare och en man för sin tid. I ett utav förslagen till De la Gardiekommittén från konstnären Nils Engberg skriver han att porträttera honom som en man av hans gärningar, som kulturfrämjare och representant för sin tid. ”Motiven till dessa ansluta sig närmast till De la G.s gärningar som kulturfrämjare och lysande representant för sin tid.”⁵⁹ I ett brev till direktör Ernst Bergvik som sitter i De la Gardiekommittén skriver konstnären John Lundqvist också som Magnus Gabriel som kulturfrämjare och även konstlärare följande;

⁵⁷ Brev till Stadsfullmäktige i Lidköping, 8 maj 1936 från H Nilson Dag och Ernst Bergvik går också att läsa liknande i *Stadsfullmäktiges protokoll 1936*, bilaga 43c s. 81f

⁵⁸ *Stadsfullmäktiges protokoll 1938*, protokoll nr 2, 14/2 - 1838, s. 9: *Stadsfullmäktiges protokoll 1937*, bilaga 75a, s. 166 och 74 b., s. 166f: *Nya Lidköpings Tidning*, ” Stora folkskaror bevitnade i söndags De la Gardiemonumentets avtäckning”, 20/6 – 1939: Program för avtäckningsdagen, 18/6 -1939: *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, ” De la Gardiemonumentets avtäckning – en strålande festdag för Lidköping”, 20/6 – 1939: Brev 4/5 från Torsten Ström till H: Nilson Dag 1939: Protokoll fört vid sammanträde med De la Gardiekommittén 13/3 - 1939 samt 30/5 1939

⁵⁹ Brev med förslag till Magnus Gabriel De la Gardiemonumentet i Lidköping, mars 1934 av Nils Engberg till De la Gardie kommittén.

... den store konstälskaren och kulturbefrämjaren Magnus Gabriel De la Gardie, som anlade Lidköping och gjorde så mycket för stadens förskönande, måste framställas på ett sätt att det blir honom själv och staden värdigt, och så att nutid och eftervärld glädja sig däråt.⁶⁰

Utifrån dessa syns det tydligt att de försöker porträttera honom som en man av sin tid men också som kulturfrämjare. Detta går också läsa i ett utav John Lundqvists brev men också i protokoll i beskrivandet om hur Magnus Gabriel De La Gardie ska avbildas som staty.⁶¹ Han skulle bland annat ha kläder utifrån den tid han levde men också stadskartan för denna tiden.⁶² Det blir också ännu tydligare att Magnus Gabriel porträtteras som en man av sin tid då konstnären John Lundqvist har försökt att sätta sig in i både hans tid och karaktär vilket beskrivs i *Nya Lidköpings Tidning*. De skriver vidare att statyn ska synliggöra både ”svaj” och grandezza” av honom och att han ska stå med planerna för den nya staden i handen med en mantel på ryggen. De tillskriver honom också att han var en ”pompös” herre till det yttre och även drottningsgunstling som viste hur man skulle föra sig till vardags. Konstnären säger också till tidningen att han också försökt få fram Magnus Gabriels ”godmodighet” och ”älskvärdhet” i statyn som han utformat.⁶³ Motivet till att resa en staty över Magnus Gabriel De La Gardie är därav för att påvisa en stor kulturfrämjare, en lysande man för sin tid genom både hur han porträtteras, men också för det han gjort för staden och i egenskap som drottningsgunstling samt det han upprättat i form av utvecklande av kulturen och vetenskapen och konst, speciellt byggnadskonsten såsom restaurering av Läckö och uppbyggandet av 17 kyrkor.⁶⁴ Genom att ge honom denna porträtt kan han också försköna staden. Han porträtteras som en storsvensk både generös och mångfasetterade och en lysande representant för sin tid och därav behöver han få ett monument upprest efter sig. *Nya Lidköpings tidning* skriver följande;

Han var med alla sina förtjänster och brister en lysande representant för sin tid: generös, mångfrestande, fallen för de stora måtten och de vittutseende planerna, med få ord sagt en storsvensk.⁶⁵

Det går att se att han porträtteras som en man av sin tid som var både generös och mångfrestande men också som storsvensk och därav behöver få en staty rest över sig.

⁶⁰ Brev till Direktör E. Bergwik, De la Gardie – kommittén Lidköping från John Lundqvist 28/1 1938

⁶¹ *Stadsfullmäktiges protokoll 1936*, protokoll nr 5, 11/5 – 1936, s. 28f och bilaga 60d, s 126: Brev till herr dir. E. Bergwik, De la Gardie kommittén Lidköping, 4/1 1938

⁶² Brev till herr dir. E. Bergwik, De la Gardie kommittén Lidköping, 4/1 1938

⁶³ *Nya Lidköpings Tidning*, ”Fläkt i manteln på Lidköpings De la Gardie”, 9 januari 1939

⁶⁴ *Nya Lidköpings Tidning* 20/6 1939: Inbjudningslistor januari 1872: *Nya Lidköpings Tidning*, 22/6 - 1939: *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, 20/6 – 1939

⁶⁵ *Nya Lidköpings Tidning*, ”Magnus Gabriel De la Gardie”, 22/6 - 1939

Vilka invändningar förekom mot insamlandet och resningen av statyn Magnus Gabriel De La Gardie?

Nyttotänkande, använda pengarna till annat

Det fanns dock de som hade invändningar mot att en staty över Magnus Gabriel De La Gardie skulle resas. Det framkommer att pengarna som samlats in till monumentet skulle kunna användas på ett nyttigare sätt. Det framkommer i *Westgöta – Posten* att pengarna i stället skulle kunna användas till ett företag som rör staden och stadens välmående. Det påpekas också att pengarna skulle kunna användas till att öka den Delagardieska barnhusfonden som erbjuder uppfostringshjälp till alla barn i hela Läckögrevskap. Detta exemplifieras i följande text;

Meningen vore att få använda fonden till ett företag som uteslutande rör staden och bör af stadskassan bekostas,(...) ... synes vara lämpligt att med dem öka den Delagardieska barnhusfonden, ur hvilken uppfostringshjälp utgår till barnen från hela ...)ett märke ja ej kan göra)Leckö grefskap....⁶⁶

Det går att utläsa att pengarna som insamlats till en staty för Magnus Gabriel De La Gardie skulle användas till annat än till en staty såsom ett bidrag till ett företag eller för att öka den Delagardieska barnhusfonden. Det har också framkommit att pengarna som samlats in skulle användas till kyrkofönster istället för en staty över Magnus Gabriel De La Gardie.⁶⁷ Det påpekas att statyn inte skulle fylla någon funktion och att pengarna därav kunde användas på ett nyttigare sätt än till en simpel staty. *Nya Lidköpings Tidning* skriver följande;

... en minnessod i sten, ett av det mest onyttigaste de kunna tänka sig och följaktligen något som med all makt bör motröbetas.(...) Några hade funderat ut ett nyttigare sätt att använda de insamlade pengarna på än att resa en stempelare eller dylikt på torget; kyrkan var menade de, i behov av målade korfönster och för detta behjärtansvärda ändamål skulle ju de till en De la Gardie-stod insamlade pengar passa alldeles utmärkt.⁶⁸

Utifrån detta resonemang går det att se att det förekom ett nyttotänkande av att pengarna som samlats in för en staty skulle kunna användas på ett bättre sätt än till en staty över Magnus Gabriel De La Gardie. Pengarna skulle istället användas till korfönster till en kyrka.

Låg inte i allmänhetens intresse

Invändningar kom också ifråga om varför man över huvud taget skulle resa en staty då det inte låg i allmänhetens intresse att skänka pengar till den insamling som varit uppsatt för att få

⁶⁶ *Westgöta – Posten*, ”Från allmänheten”, 28/5 - 1892

⁶⁷ Handskrivet protokoll vid sammanträde i Lidköping 30/5 - 1892 med dem som tecknat bidrag till den s.k De La Gardieiska fonden

⁶⁸ *Nya Lidköpings – Tidningen*, 20/6 1939

till ett monument över Magnus Gabriel De La Gardie. Det påpekas i *Westgöta – Posten* att om det legat i allmänhetens intresse hade dessa pengar med lätthet kunnat samlas in för att få till stånd en bronsgubbe. Detta ses i följande svar:

Hr Hässel ansåg att de 5000 kr. bättre kunna användas och att om det vore ett allmänt intresse att få en ”bronsgubbe” så bör det vara lätt att samla ihop de erforderliga medlen. När det var fråga om fria skolmaterielen då kunde pengar ej beviljas.⁶⁹⁷⁰

Det går att uttyda att om det fanns ett allmänt intresse över att resa en staty över Magnus Gabriel De La Gardie skulle dessa med lätthet kunnat samlas in men att så inte varit fallet och att pengarna då därav skulle kunna användas på ett bättre sätt.

Att det inte skulle ligga i allmänhetens intresse av att få till stånd ett monument blir också tydligt i och med att de inbjudningslistor som lades ut år 1872 inte drog in mycket med pengar. Sammanlagt drogs det in 813,75 kr vilket inte skulle räcka till ett monument över Magnus Gabriel De La Gardie.⁷¹

Glorifiering av Magnus Gabriel De La Gardie istället för staden Lidköping

En annan invändning mot att resa en staty över Magnus Gabriel De La Gardie rådde också över att man endast förhärligade och glorifierade Magnus Gabriel De La Gardie. Det var staden i stället som skulle visas, inte Magnus Gabriel De La Gardie. Det påpekas i *Westgöta – Posten* att han hade förlorat sina pengar och därav endast tänkte på sig själv när han började grundlägga nya delen av Lidköping. Detta exemplifieras i följande svar;

Äro herrar jurymän redo att betyga, att grundläggningen uteslutande skedde med tanke på stadsbebyggarnas välfärd? Grundläggaren hade mist intäkterna från den gamla staden och erhållit tillstånd att grundlägga en ny stad.⁷²

Det går att tyda att resa ett monument över De la Gardie endast glorifierar honom då han i själva verket endast var girig och behövde nya intäkter. Det påpekas också i dessa sammanhang att resa en ”plåt-gubbe” över Magnus Gabriel De La Gardie endast är onödigt då staden Lidköping redan har två för mycket. Det påpekas också att det istället borde göras något annat för att hylla den nyblivna delen av Lidköping och inte Magnus Gabriel De la Gardie som person.

⁶⁹ *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, ”Stadsfullmäktige i Lidköping”, 13/3 -1928

⁷⁰ Ett förtydligande; Vilka dessa andra ”bronsgubbar” är, beskriver inte insändarskribenten.

⁷¹ Inbjudningslistor, januari 1872: *Nya Lidköpingstidningen*, 20/6 1939: *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, 20/6 – 1939, *Lidköpings Nyare Tidning*, 7/2 1872

⁷² *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, ”Minnesmärke över Magnus Gabriel De la Gardie”, 8/1 – 1936

... att på ett annat sätt än genom föreliggande förslagen resa ett minnesmärke över de la Gardie och samtidigt bidra till stadens förskönande. (...) Det är ju den nya stadens tillblivelse som ska glorifieras. (...) Plåtgubbar eller inte. Lidköping har redan två för mycket.⁷³⁷⁴

Utifrån detta resonemang går det att se att det ska ges ett annat förslag än en staty över Magnus Gabriel De La Gardie som person för att fira tillblivelsen av nya Lidköping istället för en plåtgubbe över Magnus Gabriel De La Gardie. Det bör dock poängteras att det blir en form av glorifiering av Magnus Gabriel De La Gardie men också indirekt av staden Lidköping. Det blir en glorifiering av Lidköping på det viset av att staden Lidköping bygger vidare på Magnus Gabriel De La Gardies kulturarv och entreprenörsanda.

Vilka samhällsgrupper var initiativtagare till insamlandet och resningen av statyn Magnus Gabriel De La Gardie?

Övre samhällsskicket

Den samhällsgrupp som var initiativtagare till insamlandet och resningen av statyn var det övre samhällsskicket. Detta blir tydligt på så vis att initiativet till att upprätta en staty över Magnus Gabriel De La Gardie började år 1872 med Borgmästare och riddaren Carl Wennérius i spetsen där han, med flera, utfäste ett upprop/inbjudan till stadens medborgare om att skänka pengar för att få till stånd en staty. Insamlandet av pengarna via dessa listor blev inte mycket utan endast 813,75 öre.⁷⁵ Förslaget får förfalla och placeras därav i en fond, Delagardeiska fonden, men återigen tar den övre samhällsgruppen upp förslaget igen runt 1880 - talet i drätselkammaren och en kommité om fem personer med bland annat fullmäktiges ordförande rektor Nilson och Borgmästare och riddaren Wennerus, läroverkskollegan P.G. Söderlund, Handlaren Aug. Svan och Bankdirektören A.F. Rohdin där dessa får ta fram kostnadsförslag och förslag på statyer ifrån Ivar Kullgren i Uddevalla. Borgmästare Wennérus var också den som gav anslag om att få pengar ifrån fullmäktige för att få till stånd en staty.⁷⁶

Tecken på att det återigen är det övre samhällsskicket som försöker få tillstånd denna staty kommer återigen i form av att direktör Direktör Nilsson Dag. H väckt en motion angående resandet av en staty.⁷⁷ I motionen går det också tolka att det mer låg i övre samhällsskickets

⁷³ *Lidköpings tidning Westgöta - Posten*, 8/1 - 1936

⁷⁴ Ett förtydligande; Vilka dessa andra "plåtgubbar" är beskriver inte insändarskribenten.

⁷⁵ Inbjudningslistor, januari, 1872: *Nya Lidköpings Tidning*, 20/6 - 1939

⁷⁶ *Nya Lidköpings Tidning*, 20/6 - 1939: stadsfullmäktiges protokoll handskrivet, 25/5 1880: *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, 20/6 - 1939: *Lidköpings nyare tidning "Lidköping"*, 29/5 - 1880

⁷⁷ *Stadsfullmäktiges protokoll, 1923-1924* protokoll nr 3, 10/3 - 1924, s. 14

intresse av att få till stånd en staty då det påpekas att insamlade medel från privatpersoner icke löpt väl ut. Det skrivs följande i motionen;

Då meningen från början varit, att kammaren genom utsändandet av teckningslistor skulle för ändamålet insamla medel från privatpersoner, men detta näppeligen låte sig göra.⁷⁸

Det går att tyda att det inte låg i allmänhetens intresse av att få tillstånd en staty då det inte ifrån allmänheten kom in tillräckligt med pengar. Herr direktör Nilson dag är också den person som är den mest drivande personen till att få till stånd en staty då även han skjuter till mycket av sina egna pengar. Det påstås också i *Nya Lidköpings Tidningen* att han var den som påverkade de olika anslagsgivande institutionerna.⁷⁹ Det som också ger tecken på att det var det övre samhällsskicket som styrde insamlandet till statyn var också att Nilson Dags far, rektor A.W. Nilson såg till att pengarna som samlats in i det första skedet inte kollrades bort till andra behov. Det skrivs följande i *Nya Lidköpings Tidningen*;

Det var likaså i främsta rummet hans fars, rektor A.W. Nilsson, förtjänst att den först insamlade fonden till minnesstoden icke plottrades bort till andra behov.⁸⁰

Ytterligare tecken på att det är det övre samhällsskicket som driver förslaget framåt kommer ifrån att ytterligare en motion år 1935 sänds in ifrån direktören Ernst Bergwik. Han uppmanar i sin motion om att en kommitté ska tillsättas för att kunna få till stånd ett monument samt utlysa en tävling där olika konstnärer ska komma med förslag.⁸¹ De som satt i kommittén var även dessa ifrån ett över samhällsskick bestående av Direktör Nilsson Dag, hrr T ström, Direktör Ernst Bergwik, Anton Norén och K. Laurell och suppleanterna Herr Alén och F. Ledström. Återigen var de ledande för denna kommitté Direktör Nilsson Dag och Ernst Bergwik.⁸²

Sparbanken

En annan initiativtagare till insamlandet och resandet av en staty över Magnus Gabriel De La Gardie var Sparbanken i Lidköping. Sparbanken skänkte stora summor pengar för att få till stånd en staty över Magnus Gabriel De La Gardie. För att kommittén skulle få pengar ifrån Sparbanken var det tvunget att pengarna endast skulle gå till en staty över Magnus Gabriel De La Gardie och inte till något annat. Krav kom också i form av att folket som satt i

⁷⁸ *Stadsfullmäktiges protokoll 1927-1928* protokoll nr 3, 12/3 – 1928 och bilaga 17a, s. 89 och 17b, s. 89f

⁷⁹ *Nya Lidköpings Tidning*, 20/6 – 1939

⁸⁰ *Nya Lidköpings Tidning*, 20/6 – 1939

⁸¹ *Stadsfullmäktiges protokoll 1935*, protokoll nr 3, 11/3 - 1935, s. 16 och bilaga 30, s. 44

⁸² *Nya Lidköpings Tidning*, 20/6 – 1939: *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, 20/6 – 1939: *Stadsfullmäktiges protokoll 1935*, protokoll nr 4, 15/4 - 1935, och bilaga 46, s. 67 och bilaga 50, s. 70

Sparbanksstyrelsen fick vara med och yttra sig om det tillkommande monumentet. De skrivs följande i stadsfullmäktiges protokoll;

Sedan huvudmännen för Sparbanken i Lidköping beslutat att sparbankens vinst för år 1932 anslå ett belopp av 7000kr till ett minnesmärke över nya stadens grundläggare Magnus Gabriel de la Gardie, att efter närmare prövning av sparbanksstyrelsen och på de villkor denna bestämmer överlämnas till den s. K. De la Gardiefonden härstädes, får sparbanksstyrelsen härmed anhålla, att stadsfullmäktige i Lidköping ville mottaga ifrågavarande gåva på följande villkor, nämligen:

- 1) att beloppet jämte därå upplupen ränta användes för ovan angivna ändamål, varvid styrelsen vågar uttala sin förhoppning, att ett värdig monument inom en snar framtid kommer att genom stadens försorg resas över dess välgörare Magnus Gabriel de la Gardie;
- 2) att sparbanksstyrelsen sättes i tillfälle yttra sig över det blivande förslaget till minnesmärke; och
- 3) att medlen skola inestå i sparbanken och av sparbanken förräntas i likhet med övriga insatta medel samt sedermera utbetalas, när av sparbanksstyrelsen godkänt förslag till minnesmärke föreligger.⁸³

Detta undertecknades av sparbankens styrelse i Lidköping av W. Lundmarker, H. N:son Dag, Aron Hjorthén, Per Hagelin, N Andersson, Magn. Roland, Emil Gustafson och J.A Söderlund.⁸⁴ I och med att de sitter i Sparbankens styrelse ger detta indikationer på att dessa människor tillhör de övre samhällsskicket. Denna indikation stärks också av att direktören H. Nilson Dag sitter med i styrelsen. Detta ger också tecken på att han influerat styrelsen till att skänka pengar till ändamålet av att upprätta ett monument över Magnus Gabriel då även han sitter med i kommittén som skulle försöka få till stånd en staty. Det ger också indikationer på att han försökt styra så att pengarna som samlats in endast går till ett monument och inte något annat. Kommittén som hade hand om upprättandet av monumentet blir genom de regler som Sparbanken uppsatt styrda av att skapa ett monument om de vill ha pengarna ifrån Sparbanken. Sparbanken skänkte först 1933, 7000kr⁸⁵ och året 1934, 10000 kr⁸⁶ samt år 1936, 25000kr.⁸⁷

Det som också ger ytterligare tecken på att det var det övre samhällsskicket som avgjorde att det kom till en staty var också att ombuden för Sparbanken, var borgmästare Eldh och

⁸³ *Stadsfullmäktiges protokoll 1933-1934*, protokoll nr 7, 4/9 - 1933, s. 40 och bilaga 89, s. 235

⁸⁴ *Stadsfullmäktiges protokoll 1933-1934*, protokoll nr 7, 4/9 - 1933, s. 40, och bilaga 89, s. 235

⁸⁵ *Stadsfullmäktiges protokoll 1933-1934*, protokoll nr 7, 4/9 -1933, s. 40

⁸⁶ *Stadsfullmäktiges protokoll 1936*, protokoll nr 6, bilaga 71, s. 220

⁸⁷ *Stadsfullmäktiges protokoll 1936*, protokoll nr 6, 29/6 - 1936, s.32 och bilaga 60d, s. 126

häradsdomare Magnus Roland, vilket häradsdomaren också satt i styrelsen.⁸⁸ Sammanlagt samlar de övre samhällsskicket in 67,369kr och 84 öre ifrån både gåvor ifrån enskilda personer och sparbanken, fonder och ifrån anslag av stadsfullmäktige.⁸⁹

Vilket behov skulle statyn Magnus Gabriel De La Gardie fylla för Lidköpingsborna?

Det framkommer genom det insamlade materialet är att det inte endast finns ett behov till vad statyn över Magnus Gabriel De La Gardie skulle fylla. Det som framkommer är det moraliska, lokalideologiska och det existentiella behovet. Resonemangen presenteras nedan.

Moraliska behovet

Det moraliska behovet syns på så vis att de vill ge upprättelse åt Magnus Gabriel De La Gardie för de uppoffringar han gjort för staden Lidköping.⁹⁰ Han har i och med att staden Lidköping inte rest en staty över honom blivit orättvist behandlad och förtjänar då ett monument. Genom att resa ett monument över honom kan Lidköpings stad känna att de har deras samvete rent och att Lidköpings stad då har rättat till en orättvisa. Det moraliska behovet syns också i och med att de lyfter problematiken över att Lidköpings stad inte har rest ett monument över Magnus Gabriel De La Gardie tidigare. Åtgärden på detta problem är att resa ett monument som en tacksamhetsåtgärd för allt Magnus Gabriel De La Gardie gjort. Detta påpekas främst i en motion från år 1924.⁹¹ Det skrivs i följande motion;

” ... Här samlades på sin tid ihop till en byst av Gunnar Wennerberg. Denne var ju en stor man, vars vagga stått i Lidköping, men han har dock ej veterligt gjort något för vår stad. Greve De la Gardie däremot har på sin tid gjort så oändligt mycket för Lidköpings stad, att han långt före detta borde haft sin minnesstod upprest i Lidköping.⁹²

Det går att se att det moraliska perspektivet syns på så vis att Magnus Gabriel De La Gardie har blivit orättvist behandlad av staden på grund utav att en annan person, som inte gjort lika mycket för staden Lidköping, har fått en byst efter sig men inte Magnus Gabriel. För att staden ska göra rätt för sig bör staden Lidköping därav resa en staty över honom och därigenom ge honom upprättelse och erkännande.

⁸⁸ *Nya Lidköpings Tidning*, 20/6 – 1939: *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, 20/6 – 1939: *Stadsfullmäktiges protokoll 1933-1934*, bilaga 89, s. 235

⁸⁹ *Nya Lidköpings Tidning*, 20/6 – 1939: *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, 20/6 - 1939 Detta går också att räkna ihop ifrån diverse stadsfullmäktiges protokoll och ifrån inbjudningslistorna där pengarna redovisats.

⁹⁰ Inbjudningslistor, januari, 1872: *Lidköpings Nyare Tidning*, 7/2 - 1872. Texten är identisk i både tidning och inbjudningslistor.

⁹¹ *Stadsfullmäktiges protokoll 1927-1928*, bilaga 17b, s. 90

⁹² *Stadsfullmäktiges protokoll 1927-1928*, bilaga 17b, s. 90

Existentiellt behov

Det existentiella behovet syns på så vis att staden Lidköping har ett behov av att minnas Magnus Gabriel De La Gardie. Genom att resa ett monument över Magnus Gabriel De La Gardie kan han bli ihågkommen för att det goda han gjort för staden Lidköping. Folket i staden Lidköping ska också minnas de uppoffringar han gjort för staden. Detta syns exempelvis i inbjudningslistorna som gavs ut 1872;

Detta har gifvit anledning till tanken på ett offentlig erkännande af hvad grefve De la Gardie sålunda gjort och uträttat för denna stad och ort och att på något varaktigt sätt för framtiden bevara hågkomsten deraf.⁹³

Det går att tyda att upprättandet av en staty över Magnus Gabriel De La Gardie är av ett existentiellt behov då folket i staden ska minnas honom nu men också i framtiden för det han har gjort. Ett liknande resonemang går också att se i talet som hölls på avtäckningsdagen;

Så står vi nu, efter mer än 67 års arbete färdiga att hedra minnet av Lidöpings nya stads frikostige grundare, greve Magnus Gabriel De la Gardie. Det är en tacksamhetsgärd åt hans minne, som hade långt före detta bort göras, men vi, som nu stå här, äro glada åt att få bringa hans minne denna gärd.⁹⁴

Utifrån detta resonemang går det att tyda att staden Lidköping rest ett monument över Magnus Gabriel De La Gardie för att folket ska minnas honom för det han gjort. Detta ger också tecken på att behovet är av moraliskt slag, som ovan resonerat, då det visar på samvetsqual på att staden Lidköping borde rest monumentet tidigare men att de nu har rättat till felet och därav fått sitt samvete rent. Det existentiella behovet syns genom att han ska bli ihågkommen som exempelvis en kulturfrämjare och en som en lysande representant för sin tid.⁹⁵ Det existentiella behovet syns också på så vis att monumentet över Magnus Gabriel De La Gardie ska fylla funktionen av att eftervärlden ska komma ihåg honom och ha glädje åt det monument som ska resas över honom. Det går att se i följande citat ifrån ett brev till direktör E. Bergwik;

⁹³ Inbjudningslistor januari, 1872: *Lidköpings Nyare Tidning*, 7/2 - 1872

⁹⁴ *Nya Lidköpings Tidning*, 20/6 - 1939

⁹⁵ Brev med förslag till Magnus Gabriel De la Gardiemonumentet i Lidköping, mars 1934 av Nils Engberg till De la Gardie kommittén.

... den store konstälskaren och kulturbefrämjaren Magnus Gabriel De la Gardie, som anlade Lidköping och gjorde så mycket för stadens förskönande, måste framställas på ett sätt att det blir honom själv och staden värdigt, och så att nutid och eftervärld glädja sig däråt.⁹⁶

Det går att utrona att det existentiella behovet syns på så vis att monumentet som reses ska göra så att eftervärlden ska komma ihåg honom och glädjas åt monumentet både i nutid och framtiden. Det påpekas också på flertalet av dokument och tidningsartiklar att monumentet ska verka som ett minnesmärke för Magnus Gabriel De La Gardies gärningar, vilket också ger tecken åt att behovet är av ett existentiellt slag.⁹⁷ Det existentiella behovet syns också på så vis att statyn skulle försöka bringa en större samhörighet för folket i Lidköping detta genom att återkoppla bakåt i tiden. Detta syns i talet H. Nilson Dag höll på avtäckningsdagen;

Jag hoppas, att detta äreminne över Magnus Gabriel de la Gardie, harmoniskt sammanvuxet med stadsbilden, som det helt snart blir, också skall vara ägnat att hos alla Lidköpingsbor öka känslan av samhörighet med staden och stärka bandet mellan forntid och nutid, ty gångna tiders verk böra kunna förläna nuvarande och kommande generationer kraft och håg att här bygga vidare till samhällets bästa.⁹⁸

Detta resonemang ger ytterligare tecken på ett existentiellt behov då statyn ska försöka skapa en samhörighet för Lidköpingsborna genom att återkoppla bakåt i tiden och på så vis skapa en större gemenskap och sammanhang för Lidköpingsborna.

Lokal – ideologiskt behov

Det lokal-ideologiska behovet syns på så vis genom att staden försöker göra Magnus Gabriel till det goda exemplet för staden Lidköping, att det är Magnus Gabriel De La Gardie folket ska ta efter. Detta syns på så vis att de tillskriver honom olika positiva egenskaper och porträtterar honom som en framstående person men också att han gjort mycket för staden. Han beskrivs som både välgörare, kulturfrämjare, man av sin tid och stor mecenat⁹⁹ Det lokal-ideologiska behovet syns också på så vis att staden Lidköping använder Magnus Gabriel för att manifesteras orten Lidköping och marknadsföra sig genom honom, därav ett behov av

⁹⁶ Brev till Direktör E. Bergvik, De la Gardie – kommittén Lidköping från John Lundqvist 28/1 - 1938

⁹⁷ *Stadsfullmäktiges protokoll, 1923-1924*, protokoll nr 3, 10/3 1924, s. 14: *Stadsfullmäktiges protokoll 1927-1928*, protokoll nr 3, 12/3 1928: *Westgöta – Posten*, ”Från allmänheten”, 28/5 – 1892: *Lidköpings Tidning Westgöta – Posten*, Sparbanken i Lidköping donerar till 29 allmännyttiga ändamål”, 31/3 – 1936. Finns fler exempel.

⁹⁸ Tal som direktör H. N:son Dag höll på avtecknandet 18/6-1939 presenterat i *Nya Lidköpings-Tidningen* 20/6 - 1939

⁹⁹ Brev till Direktör E. Bergvik, De la Gardie – kommittén Lidköping från John Lundqvist 28/1 - 1938 och *Stadsfullmäktiges protokoll 1927-1928*, bilaga 17b, s. 90: *Stadsfullmäktiges protokoll 1933-1934*, bilaga 89, s. 235

att resa en staty över honom. Det lokal-ideologiska behovet syns på så vis att Magnus Gabriel De La Gardie ska utgöra en symbol för staden Lidköping och när människorna ser statyn ska de komma att tänka på deras stad Lidköping. Människorna ska inspireras att göra något för Lidköping och vårda deras kulturarv. Detta går att se i följande resonemang från ett tal H. Nilson Dag höll på avtäckningsdagen;

Vi äro stolta över vår stad, och tal. hoppades, att efter monumentets tillkomst främligen icke kommer att ” fara oss stolt förbi” utan kommer att stanna för att titta på det samma och därvid upptäcka, att staden, även det förutan, är en vacker och trivsamt stad.¹⁰⁰

Det lokal-ideologiska behovet syns på så vis av att statyn över Magnus Gabriel De La Gardie ska väcka tankar om staden Lidköping och att dessa människor ska vårda de kulturarv de har. Lidköpingsborna skulle också genom resningen av denna staty försöka ta efter och inspireras av Magnus Gabriel De La Gardies driftighet och entreprenörsanda och utveckla Lidköping till det bästa, därav blir det också tydligt att resningen av statyn är av lokal-ideologisk karaktär.¹⁰¹

Det lokalideologiska behovet blir också ännu tydligare i och med att direktör H. Nilson Dag i sitt tal poängterar att monumentet till största del är en angelägenhet för staden Lidköping.¹⁰² Det som också kan ge tecken på att det är av lokal-ideologiskt behov är att de genom en resning av en staty kan påvisa den modernisering staden har genomgått under en tid. Detta skrivs i ett brev till H: Nilson Dag ifrån greve J. G. De La Gardie;

Det glädde mig även att närmare få en inblick i den raska utveckling, som staden har undergått den senaste åren.¹⁰³

Det går att tyda att staden under denna tid genomgått en utveckling under de senaste åren. Detta ger tecken på att den grupp i de övre samhällsskiktet ville använda en resning av statyn för att visa upp deras stad Lidköping och därav är behovet av en lokalideologisk karaktär.

Sammanfattning

Det går att konstatera att Magnus Gabriel De La Gardie gestaltas som nya Lidköpings stads grundläggare, en man som förtjänat ett monument och behöver ett offentligt erkännande för allt han gjort för staden Lidköping, men också som en man som är värdig ett monument. Han gestaltas också som en man för och av sin tid och kulturfrämjare. Motivet till att resa en staty

¹⁰⁰ Tal som direktör H. Nilson Dag höll under middagen efter avtecknandet av monumentet 18/6 - 1939 presenterat i *Nya Lidköpings-Tidningen* 20/6 1939

¹⁰¹ Tal som direktör H. Nilson Dag höll på avtecknandet 18/6-1939 presenterat i *Nya Lidköpings-Tidningen* 20/6 -1939

¹⁰² Tal som direktör H. Nilson Dag höll vid avtecknandet 18/6-1939 presenterat i *Nya Lidköpings-Tidningen* 20/6 - 1939 och *Lidköpings Tidning Westgöta - Posten*, 20/6 - 1939

¹⁰³ Brev till direktör H; Nilson Dag ifrån greve J. G. De la Gardie, 20/6 - 1939

över honom bottnar därav i att Lidköping ska visa tacksamhet över det han gjort och ge honom upprättelse för den orättvisa behandling de visat honom. Motivet är också att det ska verka som ett minne över Magnus Gabriel De la Gardie och att han ska bli ihågkommen inför framtiden. Motivet av att också resa en staty över honom är att påvisa en stor kulturfrämjare och en lysande man för och av sin tid. Motivet handlar också om att Lidköping ska vårda det kulturarv de har samt påvisa företagsamhet genom att använda Magnus Gabriel De La Gardies kulturarv. Detta ska således Lidköpingsborna ta efter.

Resultatet påvisar dock invändningar mot resandet av staty i form av ett nyttotänkande av att man kunde använda pengarna på ett nyttigare sätt än en staty såsom till ett företag, bidrag till barnhusfonden eller korfönster. Invändningar kom också ifrån av att resandet av en staty över Magnus Gabriel De la Gardie inte låg i allmänhetens intresse. Invändningar kom också i form av att man endast glorifierade Magnus Gabriel De La Gardie och inte nya Lidköping.

Det går också att konstatera att det var det övre samhällsskicket med H. Nilson Dag och Ernst Bergwik i spetsen, som var initiativtagare till insamlandet och resningen av statyn. Resultatet påvisade också att de behov statyn skulle fylla var av moraliskt, existentiellt och lokalideologiskt. Moraliskt av den anledningen att de ville ge Magnus Gabriel De La Gardie upprättelse och erkännande för det han gjort och därav få sitt samvete rent. Existentiellt av den anledningen av att Lidköpings stad vill minnas honom nu och i framtiden och att genom blicka tillbaka i tiden försöka skapa en större samhörighet för staden Lidköping. Lokalideologiskt på grund av att Lidköping försöker göra honom till det goda exemplet och symbol för staden och tillskriver därav honom positiva egenskaper som ska komma att förknippas med staden Lidköping.

Avslutande diskussion

Syftet med denna studie var att ta reda på varför monumentet Magnus Gabriel De La Gardie restes men också processen och insamling av medel för resandet av en staty. Syftet var också att undersöka vilka samhällsgrupper han fyllde ett behov för samt vilka aktörer som var drivande men också om det fanns andra alternativ än resandet av en staty.

Det går att konstatera att det var det övre samhällsskicket som hade ett behov av att resa en staty av honom. Detta bottnar dels i ett moraliskt behov i form av att ge Magnus Gabriel De La Gardie upprättelse och visa tacksamhet för det han gjort. Behovet var också av existentiellt slag då det övre samhällsskicket, en liten grupp av människor med framför allt direktör H Nilson Dag och Ernst Bergwik i spetsen, ansåg att han behövde bli ihågkommen både nu och inför framtiden. Detta överensstämmer också med studiens teori om att de kunde vara en liten grupp människor som vill ta fram en staty, precis som i framtagandet av Gustav den II Adolf. Det låg också, framförallt, i ett lokal - ideologiskt behov i form av att Magnus Gabriel De La Gardie skulle utgöra det goda exemplet för Staden Lidköping. Han tillskrivs många positiva egenskaper som folket i Lidköping ska se upp till och möjligen ta efter, därigenom blir han den goda exemplet för staden Lidköping Han skulle verka som en symbolgestalt för staden och symbolisera driftighet och entreprenörsanda. Detta skulle således Lidköpingsborna ta efter. Denna staty skulle också bidra till någon form av föreställd kollektiv gemenskap i och med att resningen statyn skulle försöka skapa en samhörighet i Lidköping. Detta indikerar på att resandet av denna staty inte är något unikt för denna tid utan att denna staty över Magnus Gabriel De La Gardie är en staty i tiden och en form av tidligt lokal - ideologiskt användande.

Det bör dock poängteras att den national - ideologiska användande syns då de vill framställa honom som en lysande representant för sin tid och Sverige, som en storsvensk, och som en person som har bringat mycket för Sveriges kultur men detta framkommer inte lika tydligt som det lokalideologiska användandet. Det poängteras också att detta först och främst var en angelägenhet för staden Lidköping att resa en staty över Magnus Gabriel De La Gardie. Detta indikerar också, likt det Dybelius kommit fram till, att en nationell person övergår ifrån att dö ut nationellt till att överleva i det lokal - ideologiska, detta likt Döbeln. Det går att konstatera att han blir en symbol för staden Lidköping, där Lidköping ska försöka vårda det kulturarv de har och påvisa företagsamhet. Detta genom att använda sig utav Magnus Gabriel De La Gardies kulturarv som driftig person och entreprenör där han både grundade nya Lidköpings stad, var kulturfrämjare, upprättandet av 17 kyrkor med mera.

Denna staty är lik både den gravsten som restes över Döbeln och statyn av Gustav II Adolf, resandet, insamlandet och firandet gick till på ungefär samma sätt. Det skulle vara pompa och ståt och framträdande människor skulle närvara. Magnus Gabriel porträtteras med positiva egenskaper likt båda nämnda också gjorde. Detta likt vad både Dybelius och Rodell kommer fram till. De kom också fram till att statyerna skulle hylla personen vilket denna staty också var till för, att hylla Magnus Gabriel De la Gardie för hans gärningar. Det spelade ingen roll i dessa sammanhang om han hade rest staden eller utfört de gärningar han gjort för sin egen välfärds skull, här fick vetenskap kanske stå i bakgrunden. Han blev jämförd med Gunnar Wennerberg som var en mycket känd och stor person men denna får stå i bakgrunden till Magnus Gabriel De La Gardie. Detta på grund utav att Magnus Gabriel hade gjort något för staden till skillnad från Gunnar Wennerberg. Detta gör att Gunnar Wennerberg inte är stadens store son utan det är Magnus Gabriel De La Gardie på grund av sin driftighet och entreprenörsanda.

Dybelius och Rodell kom också fram till att statyerna skulle vara dem värdiga. Detta stämmer också överens på denna staty. Detta indikerar återigen att denna staty inte är något unikt för tiden utan just en staty i tiden.

Det som däremot är unikt för denna staty på denna tid är dock att insamlandet av medel till denna staty tog 67 år, från början till slut, vilket varken gravstenen över Döbeln eller statyn över Gustav den II Adolf tog. Dessa var av ett snabbt insamlade och snabbt framtagande av en staty. Varför det kan ha tagit sådan tid till att få fram en staty kan ligga i det som tyds i invändningarna av att det inte låg i allmänhetens intresse av att få till en staty över Magnus Gabriel. Det är hela tiden en liten grupp människor ifrån det övre samhällsskicket som driver frågan framåt när förslaget av resandet av en staty över Magnus Gabriel De La Gardie efter en tid dött ut. Hade allmänheten velat resa en staty över Magnus Gabriel De La Gardie hade de snabbt kunnat få in de erforderliga medel som krävdes för att få till stånd en värdig staty. Det bör dock poängteras att en anledning till varför de inte fick inte tillräckligt med pengar ifrån befolkningen, allmänheten inte behöver ligga i en bristande entusiasm utan kanske att de inte hade något överflöd av pengar, utan var snarare fattiga. Pengarna prioriterades därav till andra bättre förnödenheter.

Det som också är unikt för denna staty är också insamlandet. Det samlades in ca 67000 kr. Detta är inte något vanligt förekommande att de lägger så mycket pengar på en staty. Detta går att se på exempelvis Döbelns gravsten som där cirka 9000 människor skänkte 25 öre och med enkel överslagsräkning landar det på cirka 2250 kr år 1861. En möjlig anledning till

varför de valde att samla in så mycket pengar till en värdig staty till Magnus Gabriel De la Gardie kan ligga i att de vill genom statyn sätta staden Lidköping på kartan för andra människor och påvisa den utvecklings om skett i staden och då kunde det kanske inte vara vilken ”billig” staty som helst. Statyn skulle också försköna staden Lidköping och då verkar det som det krävdes en del erforderliga medel.

Det som också stämmer överens med denna staty är att den är konstruerad av någon, likt det Aronsson och Dybelius kommer fram till. I detta fall konstrueras den utifrån ett behov från en liten grupp från det övre samhällsskicket där dessa, likt det också Aronsson kommer fram till, vill påvisa något de är stolta över. I detta fall Magnus Gabriel De La Gardie och det han gjort för staden och även för att visa upp hans storhet. Monumentet har därmed ett syfte, vilket både Karlsson och Aronsson kommer fram till, att ett monument har olika syften. Syftet i detta fall är också att han ska utgöra en symbol för staden Lidköping och utgöra det goda exemplet samt att genom resningen av denna staty så ska Lidköpingsborna komma tänka på deras egen stad. Det kan också handla om att sätta orten Lidköping på kartan för andra människor men också kanske för att visa upp den modernisering som staden gjort. Lidköpingsborna visar tydligt sitt bruk genom deras historiekultur.

Avslutningsvis går det konstatera att denna staty är likt de statyer som restes vid denna tid och inte något unikt för tiden. Det går också att konstatera att behovet av resningen av denna staty avviker från den tidigare forskningen. Ett annat konstaterande är att resningen av denna staty blir en form av tidig marknadsföring av staden Lidköping, vilket blir ett något udda resultat. Detta genom att Lidköping i ett tidigt skede vill framhålla det lokala och inte det vanligt förekommande nationella som tidigare forskning framhållit, exempelvis ifrån både Dybelius och Rodells forskning. Detta gör således resningen av denna staty unikt och således Lidköping. Det unika är också att det lades mycket pengar på denna staty samt att det tog lång tid.

Det denna undersökning däremot inte visar är om diskussioner eller om det förekom resonemang innan tiden 1872 eller om kransnedläggningar och tal hölls efter avteckningen av statyn. Det skulle vara intressant att studera dels om och hur resonemang fördes men också hur och om kransnedläggningar och tal hölls efter resandet. I detta finns det utrymme för vidare forskning. Slutligen skulle det också vara intressant att undersöka hur och om Magnus Gabriel De La Gardie har porträtteras inom, det Dybelius kallar för, populärkultur och utbildningskultur. Detta för att se hur och om han existerar inom mer än endast minneskulturen

Referenser

Litteratur

Andersson Odén, Tomas, 1999 *Skaraborgar'n och Spionen – Tidningar i Västra Götaland genom 250 år*, Warne Förlag, Sävedalen.

Aronsson, Peter, 2004, *Historiebruk - att använda det förflutna*. Lund, Studentlitteratur.

Aronsson, Peter, 2000, *Makten över minnet - Historiekultur i förändring*. Lund, Studentlitteratur.

Dalgren, Stellan, och Florén, Anders, 1996, *Fråga det förflutna - En introduktion till modern historieforskning*, Studentlitteratur, Lund.

Dybelius, Anders, 2012, *Ett hållbart minne? – Historiebruk kring Georg Carl von Döbeln 1848-2009*, Göteborg: Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet.

Florén, Anders, och Ågren, Henrik, 2006, *Historiska Undersökningar - Grunder i historisk teori, metod och framställningssätt*, Studentlitteratur, Lund.

Karlegärd, Christian, 1983, "Historiedidaktikens status i Sverige I, i *Historiedidaktikk i Norden*, Bergen Laerarhøgskole.

Klas – Göran Karlsson, 1999, *Historia som vapen – Historiebruk och Sovjetunionens upplösning 1985-1995*, Natur och kultur, Stockholm.

Rodell, Magnus, 2002, *Att gjuta en nation – statyinvigningar och nationsformering i Sverige vid 1800-talets mitt*, Natur och kultur, Stockholm.

Karlsson, Klas-Göran. Zanders, Ulf, 2004, *Historien är nu - En introduktion till historiedidaktiken*. Lund, Studentlitteratur.

Karlsson, Klas-Göran. Zanders, Ulf, 2009, *Historien är nu - En introduktion till historiedidaktiken*. Lund, Studentlitteratur.

Ödman, Per-Johan, 2004, *Tolkning, förståelse, vetande - hermeneutik i teori och praktik*. Stockholm: Nordsteds förlag.

Elektroniska källor

Lidköpings kommuns hemsida

<http://lidkoping.se/om-lidkoping/fakta-om-lidkoping/>, hämtad, 23/7 2014

Ne.se sökord Magnus Gabriel De La Gardie

<http://www.ne.se/lang/magnus-gabriel-de-la-gardie>, hämtad, 23/7 2014

Källor

Lidköpings kommunarkiv

Stadsfullmäktiges Protokoll handskrivna

Stadsfullmäktiges protokoll, 25/5 1880
Stadsfullmäktiges protokoll, 30/5 - 1892
Stadsfullmäktiges protokoll, 1892

Stadsfullmäktiges protokoll, bokform

Stadsfullmäktiges protokoll, 1923-1924
Stadsfullmäktiges protokoll 1927-1928
Stadsfullmäktiges protokoll 1933-1934
Stadsfullmäktiges protokoll 1935
Stadsfullmäktiges protokoll 1936
Stadsfullmäktiges protokoll 1938

Protokoll fört vid sammanträde

Protokoll vid sammanträde i Lidköping 30/5 1892 med dem som tecknat bidrag till den s.k De La Gardieiska fonden
Protokoll fört vid sammanträde med De la Gardiekommittén, 13/3 - 1939
Protokoll fört vid sammanträde med De la Gardiekommittén, 30/5 – 1939

Tidningar

Lidköpings nyare tidning

Lidköpings Nyare Tidning, ”Inbjudning”, 7/2 -1872
Lidköpings nyare tidning ”Lidköping”, 17/4 - 1880
Lidköpings nyare tidning ”Lidköping”, 29/5 - 1880

Lidköpings Nya Tidning

Nya Lidköpings Tidning, ”Fläkt i manteln på Lidköpings De la Gardie”, 9/1 -1939
Nya Lidköpings Tidning, ” Stora folkskaror bevittnade i söndags De la Gardiemonumentets avtäckning”, 20/6 – 1939
Nya Lidköpings Tidning, ”Magnus Gabriel De la Gardie”, 22/6 – 1939

Lidköpings tidning Westgöta - posten

Lidköpings Tidning Westgöta - Posten, ”Stadsfullmäktige i Lidköping”, 13/3 -1928
Lidköpings Tidning Westgöta - Posten, ”Minnesmärke över Magnus Gabriel De la Gardie”, 8/1 – 1936
Lidköpings Tidning Westgöta - Posten, ” De la Gardiemonumentets avtäckning – en strålande festdag för Lidköping”, 20/6 – 1939
Lidköpings Tidning Westgöta – Posten, Sparbanken i Lidköping donerar till 29 allmännyttiga ändamål”, 31/3 – 1936

Westgöta – Posten

Westgöta – Posten, ” Från allmänheten”, 28/5 - 1892

Inbjudningar och inbjudningslistor

Inbjudningslistor 1,2,3,4,5,6,7,8, januari, år 1872

Inbjudan till avtäckandet av statyn för Magnus Gabriel De La Gardie till herr intendenten i kungl. Byggnadsstyrelsen Arkitekt Ärland Norén år 1939.

Brev

Brev med förslag till Magnus Gabriel De la Gardiemonumentet i Lidköping, mars 1934 av Nils Engberg till De la Gardie kommittén.

Brev till kommitterade för Magnus Gabriel De la Gardie monument å nya stadens torg i Lidköping, juni 1935 från Nils Engberg

Brev Till Stadsfullmäktige i Lidköping, 8/5 1936 från Dag och Bergwik

Brev till herr dir. E. Bergwik, De la Gardie kommittén Lidköping, 4/1 1938

Brev till Direktör E. Bergvik, De la Gardie – kommittén Lidköping från John Lundqvist 28/1 1938

Brev 4/5 från Torsten Ström till H: Nilson Dag 1939

Brev till direktör H; Nilson Dag ifrån greve L. G. De la Gardie. 20/6- 1939